DEN INTERNATIONALE ØKONOMISKE SITUATION

RÅSTOFMARKEDERNE

Prisstigningen på råvaremarkederne i sidste halvdel af 1950 og i de første måneder af 1951 fik sit særlige præg af det kapløb om varerne, som Koreakrigen og oprustningen satte i gang, og som ikke i første række havde til formål at dække øjeblikkelige behov. Der er imidlertid i modsætning til, hvad der endnu i begyndelsen af 1950 var en udbredt opfattelse, grund til at tro, at råstofpriserne også uden den politiske spænding ville have vist en stigende tendens, idet der i 1950 på mange områder udviklede sig et misforhold mellem råvareproduktion og industriproduktion, som i alle tilfælde ville have givet sig udslag i prisstigninger for de pågældende råvarer. Når dette misforhold ikke trådte klarere frem på et tidligere tidspunkt, skyldtes det først og fremmest den amerikanske konjunkturtilbagegang i 1949, der midlertidigt skabte en vis råvareoverflod, og at den vesttyske og japanske industri endnu ikke var kommet fuldt i gang efter krigen. Men allerede før Koreakonflikten var industriproduktionen i U.S.A. pånv stærkt stigende, og i Vesttyskland nåede den i slutningen af 1950 op over førkrigsniveauet og var for 1950 som helhed over 25 % større end i 1949. En lignende udvikling fandt sted i Japan, omend stigningen der var mindre stærk end i Vesttyskland, og produktionen stadig lå betydeligt under førkrigsniveauet. Ialt var industriproduktionen i hele verden eksklusive U.S.S.R. i 1950 ifølge den af F.N.s økonomiske kommission for Europa udgivne „Economic Survey of Europe in 1950" ikke mindre end 13 % større end i 1949, medens det af kommissionen beregnede indeks for produktionen af råvarer til industrien overhovedet ikke viste nogen fremgang. Det bemærkes, at indekset for råstofproduktionen ikke omfatter kul og andre brændselsmaterialer, og at indekset for industriproduktionen inkluderer bjergværksprodukter. Da stigningen i mineralproduktionen har været mindre end for den bearbejdende industri, ville misforholdet mellem råvareproduktion og industriproduktion derfor være trådt endnu stærkere frem end i de nedenfor gengivne tal, hvis det havde været muligt af indekset for industriproduktionen at udskille mineralproduktionen.

Selv om den stagnerende råstofproduktion begrundede en prisstigning, ville denne imidlertid ikke være blevet så voldsom, som tilfældet var, hvis ikke den politiske spænding var kommet til. Dette fremgår klart af, at nogle af de største prisstigninger fandt sted på områder, hvor knapheden var og trods oprustningen fremdeles er mindst fremtrædende, nemlig for gummi og tin. Det er da også betegnende, at gummi og tin ved siden af uld var de råstoffer, der faldt mest

i pris efter omslaget i februar—marts 1951. Både for gummi og tin var det den omstændighed, at U.S.A. indstillede sine indkøb til strategisk oplagring i det åbne marked, der fremkaldte prisfaldet, og også for uldprisens vedkommende må årsagen til nedgangen søges på efterspørgselssiden. Ganske vist anslås verdensproduktionen af uld (renvasket) i sæsonen 1951—52 til 2365 mill. lb mod 2285 mill. lb i 1950—51 (og 2058 mill. lb i gennemsnit for 1934—38), men denne lille produktionsforøgelse opvejes af, at den sidste rest af de behold-

Verdens[1] råstofproduktion og industriproduktion.

(1946—50 = 100).

	1946	1947	1948	1949	1950
Industriproduktion[2]	85	94	102	103	116
Råvareproduktion[3]	82	96	106	108	108
Tekstilproduktion					
Klæde af uld og bomuld	89	96	104	100	111
Garn „ „ „ „	91	95	100	100	113
Fibre „ „ „ „	86	95	106	112	101
Metal- og maskinproduktion					
Maskinindustrien	86	97	103	100	114
Metalproduktion	75	95	105	106	119
Malmproduktion	79	95	106	105	115

[1] Ekskl. U.S.S.R. [2] Inkl. mineraler. [3] Vejede rækker for jernmalm, kobbermalm, blymalm, zinkmalm, tinmalm, bauxit, naturgummi, syntetisk gummi, svovl, bomuld, uld og træmasse.

ninger, der under krigen oplagredes i de engelske dominions, nu er solgt. Prisfaldet på uld kan derfor ikke forklares ved, at udbudet er blevet større, men årsagen må søges i købernes større tilbageholdenhed på grund af usikkerhed med hensyn til, om forbrugerne er villige til at betale de høje priser. Forbruget af uld i U.S.A. og Vesteuropa i første halvdel af 1951 er opgjort til 776 mill. lb, hvilket var 15 % mindre end i første halvår 1950 (verdensforbruget af uld i 1950 er anslået til 2651 mill. lb mod 2436 mill. lb i 1949), dels på grund af nedgang i tekstilindustriens produktion, jfr. tilbagegangen i salget af tekstilvarer i det hele taget, dels fordi fabrikanterne i stigende grad er gået over til at erstatte uld med andre materialer. Imidlertid er uldmarkedet meget ustabilt. Ved de første uldauktioner i sæsonen 1951—52 fortsattes den nedadgående tendens fra de sidste auktioner i 1950—51, og priserne var i slutningen af september væsentlig lavere end før Koreakrigen, men der indtrådte derefter en meget stærk stigning, som i den anden uge af oktober afløstes af et nyt fald til et niveau, der kun var lidt højere end det, som var gældende i juni 1950.

De største prisfald i foråret og sommeren 1951 må således siges i hovedsagen at skyldes ændringer på efterspørgselssiden, men på nogle områder har gunstige høstudsigter været en betydningsfuld faktor i prisudviklingen. Dette gælder først og fremmest med hensyn til det andet vigtige tekstilråstof, bomuld, hvor forventningen om en meget stor amerikansk bomuldshøst fremkaldte et betydeligt prisfald. De første bedømmelser af høstudsigterne, der regnede med et udbytte på op imod 18 mill. baller, har imidlertid vist sig at være alt for optimi-

Prisudviklingen for vigtige råvarer m. m.[1]

	Ult. aug. 1939	Ult. juni 1945	Ult. juni 1950	Ult. febr. 1951	Ult. marts 1951	Ult. april 1951	Ult. maj 1951	Ult. juni 1951	Ult. juli 1951	Ult. aug. 1951	Ult. sept. 1951	Ult. okt. 1951
Hvede (Chicago, cents pr. bushel)	67.25	168	218.38	243.75	249.50	249.13	239.50	239	239.63	244.37	246	254 3/8
Majs (Chicago, cents pr. bushel)	43.65	117.63	149.50	178.63	179	181.38	174.88	157.75	161.25	166.25	175.75	177 1/8
Kobber (New York, cents pr. lb.)	10.50	12	22.50	24.50	24.50	24.50	27.50	27.50	27.50	27.50	27.50	27.50
Tin (London, £ pr. ton)	230	300		1445	1260	1160	1125	905	823	930	990	1003
Bly (New York, cents pr. lb.)	5.05	6.50	11	17	17	17	17	17	17	17	17	19
Zink (East St. Louis, cents pr. lb.)	4.75	8.25	15	17.50	17.50	17.50	17.50	17.50	17.50	17.50	17.50	19.50
Kakao (New York-Accra, cents pr. lb.)	4.13	8.81	32.25	38	38.37	38.37	38.37	36.75	35	35.75	32.75	30.50
Kaffe (New York, Santos, cents pr. lb.)	5.80	16.38		54.10	53.15	53.75	53.12	51.37	49.28	51.95	53.10	52.74
Bomuld (New York, Am. middling, cents pr. lb.)	8.82	23.07	34.79	nom.	46	39.93	38.08	36.06	34.75	34.39	36.70	39.20
Fedt (Chicago, cents pr. lb.)	5.45	nom.	10.87	18.25	17	16.38	16.50	14.50	16.50	15.13	17.50	14.82
Gummi (London, £ pr. ton)	8.75	nom.	24.50	71.50	63	54	43.50	45	44	44	46.50	44 1/2
Uld (eng. auktioner) (70's, d. pr. lb.[2])	22.50	nom.	146	297	317	275	250	177	184	146	122	
Uld (eng. auktioner) (48's, d. pr. lb.[2])	15	nom.	61.50	187	214	173	142	104	99	68	61	
Sukker (New York, nr. 4, contract, cents pr. lb.)	2.90	nom.	4.27	5.22	5.46	6	7	7.13	5.85	5.78	5.31	5.38
Råolie (Midcontinent, cents pr. barrel)	82	117	257	257	257	257	257	257	257	257	257	257

[1] Efter kvartalsoversigter i „Neue Zürcher Zeitung". [2] Månedsgennemsnit.

stiske, og bomuldspriserne er i den sidste tid igen steget stærkt. I begyndelsen af november blev bomuldshøsten i U.S.A. anslået til 15.8 mill. baller mod ca. 10 mill. baller i 1950, og verdenshøsten af bomuld anslås herefter til ca. 34 mill. baller mod 27½ mill. baller i 1950. Til gengæld var overførslerne fra foregående høstår pr. 1. august 1951 5.7 mill. baller mindre end pr. 1. august 1950, således at den samlede bomuldsforsyning (produktion + overførsel) kun stiger fra 44.1 mill. baller i 1950—51 til 44.9 mill. baller i 1951—52. Med det samme forbrug i indeværende høstår som i 1950—51, 33.2 mill. baller, vil overførslerne pr. 1. august 1952 derfor blive 0.8 mill. baller større end pr. 1. august

Moody's råstofprisindeks 1951.

	Højest	Lavest
Januar	532.3	508.9
Februar	535.4	524.3
Marts	527.1	521.3
April	524.6	515.3
Maj	515.4	491.2
Juni	494.3	485.3
Juli	485.6	464.7
August	467.3	452.7
September	461.6	451.0
Oktober	468.3	456.1
November (første halvdel)	464.0	455.9

1951 og udgøre ialt 11.7 mill. baller, men ligesom uldforbruget har bomuldsforbruget i den sidste tid haft en faldende tendens.

Der er også udsigt til større kaffehøst, og den samlede eksportproduktion i 1951—52 er foreløbig anslået til 33 mill. sække mod 30 mill. i 1950—51 og 29.3 mill. i 1949—50, men selv herefter vil produktionen dog ligge under førkrigsniveauet, 35 mill. sække. Derimod er sukkerproduktionen nu væsentligt større end før krigen. Ifølge den seneste opgørelse var verdensproduktionen af sukker i 1950—51 steget til næsten 35 mill. tons mod 29 mill. tons i 1937—38, en fremgang på ca. 20 %. Da man regner med, at verdens folketal i samme tidsrum er steget med ca. 10 %, er der altså også tale om en betydelig forøgelse af sukkerproduktionen pr. individ, og kun i ganske få lande (deriblandt Danmark) er sukkerforbruget nu mindre end før den anden verdenskrig. Trods den gunstige forsyningssituation steg imidlertid også sukkerprisen efter Koreakrigens udbrud, og den lå i sommeren 1951 på et meget højt niveau for dog senere at gå en del tilbage igen. Det må antages, at køb til oplagring herved har spillet en rolle.

Prisfaldet siden begyndelsen af 1951 har således både omfattet områder, hvor produktionen har været stigende, og hvor dette ikke eller kun i ringe grad har været tilfældet, men hvor der har været en mere eller mindre varig nedgang i efterspørgselen. En tredie kategori er de råvarer, hvor efterspørgselen fra rustningsindustrien har medført en stadig stigende knaphed. Dette gælder i særlig grad kobber, zink og bly samt de såkaldte legeringsmetaller, men også stål, skønt stålproduktionen både i U.S.A. og Europa (bortset fra England)

har været en del større end i 1950. De nævnte metaller har derfor ikke deltaget i prisfaldet i det sidste halve år. Tværtimod blev den officielle amerikanske kobbernotering allerede for nogle måneder siden forhøjet fra 24½ til 27½ cents pr. lb, og i begyndelsen af oktober blev zink- og blyprisen sat op med 2 cents til henholdsvis 19½ og 19 cents pr. lb. Som helhed har priserne på de internationale råvaremarkeder siden september nærmest haft en stigende tendens, således som det fremgår af foranstående oversigt over udsvingene i Moody's daglige indeks for råstofpriser, der umiddelbart før Koreakrigen var ca. 400 (31/12 1931 = 100).

Til slut skal nævnes, at den internationale råstofkonference i Washington (International Materials Conference), der nu har været i virksomhed i over et halvt år, i de sidste uger har gennemført fordelingsordninger for kobber og zink og for nikkel og kobolt. Princippet ved fordelingen har været først at sikre rustningsindustriens fulde behov i de deltagende lande og dernæst at fordele resten af de disponible mængder af de pågældende metaller i forhold til forbruget i en basisperiode. En tilsvarende international fordelingsordning har i nogen tid været i kraft for svovl. Det kan tilføjes, at der mellem O.E.E.C.-landene er sluttet overenskomst om fra 1. oktober at forbyde brugen af kobber ved fremstillingen af over 200 forskellige varer.

15.11.1951.

U.S.A.

Industriproduktion.

I den forløbne sommer har den økonomiske udvikling i U.S.A. været præget af på den ene side den fremadskridende oprustning og den meget store investeringsvirksomhed, på den anden side en fortsat træghed i afsætningen af forbrugsvarer. Dette sidste har på visse områder medført en nedgang i produktionen, og trods stigende rustningsproduktion nåede Federal Reserve Board's sæsonudjævnede indeks for den samlede industriproduktion i april kvartal ikke væsentligt op over niveauet i årets første måneder. I juli faldt indekset til 212 (1935—39 = 100) mod 222 i gennemsnit for april kvartal og 196 i juli 1950.

U.S.A.s bruttonationalprodukt og dets anvendelse[1].

(mld. $).

	April kvt. 1950	Juli kvt. 1950	Okt. kvt. 1950	Jan. kvt. 1951	April kvt. 1951
Privat forbrug	188.7	202.5	198.4	208.2	201.7
Privat indenlandsk bruttoinvestering	47.9	47.3	60.2	59.6	63.5
Nettoinvestering i udlandet ...	÷ 1.6	÷ 3.2	÷ 2.7	÷ 2.3	0.5
Det offentliges udgifter til varer og tjenester	40.1	40.8	47.8	52.9	60.0
Bruttonationalproduktet	275.0	287.4	303.7	318.5	325.6

[1] Tallene er udjævnet for sæsonsvingninger og omregnet til tal pr. år.

men nedgangen skyldtes hovedsagelig omfattende ferielukninger i de industrier, hvor efterspørgslen har været svigtende, eller hvor produktionen som i automobilindustrien er begrænset af råstoftildelingen, og i august steg indekset på ny til 217.

Forbrug.

Svingningerne i forbruget siden Korea-krigens begyndelse illustreres af tallene i ovenstående tabel over nationalproduktets anvendelse. Nedgangen siden begyndelsen af 1951 må ses på baggrund af, at forbrugerne gennem forcerede indkøb straks efter krigsudbruddet og igen efter Kinas indgriben i krigen i stort omfang havde dækket deres forbrug af en række varer et stykke ud i fremtiden og derfor var i stand til at vise tilbageholdenhed. I samme retning virkede prisstoppet i januar og den tendens til prisfald på råvaremarkedet, der lidt senere blev fremherskende, idet der nu åbnede sig mulighed for at kunne købe billigere på et senere tidspunkt eller dog ikke at skulle komme til at betale mere for varerne ved at udsætte sine indkøb.

Langt den største del af nedgangen faldt på gruppen „varige forbrugsgoder", hvor forbruget i april kvartal svarede til 25.9 mld. $ i et helt år mod 31.5 mld. $ i januar kvartal og 26.6 mld. $ i april kvartal 1950. I juli kvartal 1950 var det tilsvarende tal ikke mindre end 34.3 milliarder. Det ligger i sagens natur, at der ikke er forekommet lignende voldsomme svingninger i forbruget af ikke-varige konsumgoder. Den vigtigste ændring i denne gruppe mellem januar og april kvartal var en nedgang på posten „beklædning" svarende til 1 mld. $ for et helt år. Iøvrigt fremgår det af statistikken over den samlede omsætning i detailhandelen, at salget fra januar til juni gik ned med over 10 %, og at det i juli og august ikke var væsentligt større end før Koreakrigen til trods for, at priserne gennemsnitligt lå på et 8—10 % højere niveau. I juli indtrådte der imidlertid en stabilisering af omsætningen i den samlede detailhandel, der udjævnet for normale sæsonsvingninger udgjorde 11.9 mld. $ ligesom i juni, og samtidig gik omsætningen i stormagasinerne, hvor nedgangen havde været langt stærkere end for detailhandelen som helhed, op fra 301 (1935—39 = 100) til 309 for i august at stige yderligere til 319, men i september faldt den igen til 312. Da indkomsterne i hele perioden siden Koreakrigens begyndelse har været stigende, har nedgangen i detailomsætningen medført en stærk forøgelse af opsparingen. Mellem januar og april kvartal steg den samlede disponible indkomst (personlige indkomster med fradrag af skatter) fra 217.5 mld. $ pr. år til 222.8 mld. $, medens forbruget gik ned fra 208.2 til 201.7 milliarder, hvorved den personlige opsparing nåede op på et højere niveau både i dollars og i procent af indkomsten end på noget tidspunkt siden den anden verdenskrig.

Investeringer.

Skønt varelagrene i detailhandelen har været noget faldende siden april og i engros-handelen siden maj, steg de samlede lagerinvesteringer i landbrug,

handel og industri fra 9.3 mld. $ pr. år i januar kvartal til 14.4 mld. $ i april kvartal, og den opadgående bevægelse synes at være blevet fortsat ind i juli kvartal. De samlede lagerbeholdninger i industri og handel havde den 1. august en værdi af 70.6 mld. $ mod 54.2 mld. $ ved Koreakrigens udbrud, en stigning på ca. 30 %, hvoraf en betydelig del repræsenterer rustningsordrer under udførelse.

Bortset fra lagerinvesteringer var den private indenlandske bruttoinvestering lidt mindre i april kvartal end i januar kvartal på grund af nedgangen i boligbyggeriet, der dog har ligget på et meget højt niveau i den forløbne del af 1951. I de første 8 måneder af året påbegyndtes således ikke mindre end ca. 750.000 lejligheder, hvilket ganske vist var væsentligt mindre end i den tilsvarende periode i 1950, da tallet var næsten 1 million, men mere end i 1949, der også var et højkonjunkturår for boligbyggeriet. Hvad den industrielle anlægsvirksomhed angår, er opgangen, der satte ind i begyndelsen af 1950, fortsat i indeværende år, og det er sandsynligt, at den samlede udgift til anlæg og maskiner („plant and equipment") i 1951 vil overstige de ca. 24 mld. $, som man oprindelig regnede med. I 1950 var det tilsvarende beløb ca. 18 mld. $. Det synes dog, som om stigningen nu foregår i et langsommere tempo end tidligere. For juli kvartal anslås det, at udgiften til anlæg og maskiner har svaret til 26.5 mld. $ for et helt år mod 25.5 mld. $ i april kvartal, en stigning på ca. 4 % mod ca. 10 % mellem hvert af de foregående 5 kvartaler, men det må dog tilføjes, at medens en del af stigningen i de foregående kvartaler skyldtes prisforhøjelser, kan hele stigningen i juli kvartal formentlig tages som udtryk for en reel forøgelse af produktionskapaciteten.

Oprustning.

En sammenligning viser, at hele tilvæksten i nationalproduktet fra januar til april kvartal, 7.1 mld. $ for et helt år, opslugtes af stigningen i forsvarsudgifterne, der gik op fra 25 til 32 mld. $ årlig, og fra nu af og indtil videre må man regne med, at forsvarsudgifterne vil stige i et stærkere tempo end det, hvori det vil være muligt at forøge den samlede produktion. I den seneste halvårsrapport fra præsidentens økonomiske rådgivere anslås forsvarsudgifterne i første halvår 1952 til ca. det dobbelte af, hvad de var i første halvår 1951, og de pågældende økonomer venter, at dette i bedste fald vil medføre en indskrænkning af den civile produktion med 10-15 mld. $ årlig efter de nugældende priser. Kan nedgangen i den civile produktion begrænses hertil, vil det imidlertid formentlig betyde, at det almindelige daglige forbrug ved reduktion af lagrene og formindskelse af de ikke-forsvarsvigtige investeringer kan holdes på nogenlunde samme niveau som i første halvår 1951. Med hensyn til selve rustningsproduktionen var den samlede værdi af afgivne, ikke-udførte ordrer ved udgangen af juni steget til ca. 32 mld. $, medens rustningsindustriens leverancer af færdige produkter til de militære myndigheder i det år, der da var forløbet siden Koreakrigens udbrud, beløb sig til knap 10 mld. $. Strømmen af færdige rustningsprodukter fra fabrikkerne har nu imidlertid begyndt at tage fart. I juli kvartal havde leverancerne en værdi af 5 mld. $, en trediedel mere end i april kvartal og 4 gange så meget som i juli kvartal 1950, men endnu dog kun ca. halvdelen

af, hvad man venter at komme op på i juli kvartal 1952. Iøvrigt giver leverancerne af færdige produkter et ufuldstændigt billede af aktiviteten i rustningsindustrien i en periode som den nuværende, hvor rustningsproduktionen er stærkt stigende. Som allerede nævnt viser den stigende produktion i rustningsindustrien sig også i stigende lagerbeholdninger af „mellemprodukter" i de pågældende industrier.

Råstofsituationen.

Skønt udvidelsen af rustningsproduktionen hidtil stort set ikke er sket på bekostning af den civile produktion, men ved en forøgelse af den samlede produktion, har knapheden på råstoffer, især jern og andre metaller, dog som nævnt på visse områder medført en begrænsning af den civile produktion. For automobilindustriens vedkommende regnedes der f. eks. med, at råstoftildelingen i juli kvartal kun ville muliggøre en produktion af 1.2 mill. personvogne mod 3.2 millioner i første halvår 1951 og henholdsvis 3.1 og 3.6 millioner i første og andet halvår 1950. For oktober kvartal svarer råstoftildelingen til en produktion af 1.1 mill. vogne. Der er altså tale om en betydelig nedgang. En anden sag er, at automobilproduktionen på grund af den sidste tids afsætningsvanskeligheder muligvis ville være gået ned også uden restriktionerne på råstofforbruget. Med hensyn til råstofsituationen kan iøvrigt bemærkes, at U.S.A. i første halvår 1951 producerede 52.4 mill. tons råstål mod 49.6 mill. tons i andet halvår 1950 og 47.2 mill. tons i første halvår 1950. Stålværkernes kapacitet var i begyndelsen af 1951 ca. 104 mill. tons årlig, og for de tre år fra 1. juli 1950 til 1. juli 1953 er der planlagt en udvidelse af kapaciteten med 17.4 mill. tons eller ca. 17 %, men foreløbig må der regnes med en stadig voksende knaphed på stål til ikke-krigsvigtige formål. Ifølge Charles E. Wilson, Director of Defence Mobilisation, vil rustningsindustriens andel af det samlede stålforbrug i U.S.A. stige til 20 % i december mod 10 % i juni 1951. Produktionen af aluminium, der ligesom stål og kobber siden 1. juli fordeles i henhold til Controlled Materials Plan, lå i juni på et niveau af ca. 800.000 tons årlig, hvilket kun var ca. 10 % mindre end maksimum under den anden verdenskrig. Den amerikanske aluminiumsindustris kapacitet, der i 1938 var på 175.000 tons årlig, blev under krigen udvidet til 1.2 mill. tons, men var den 1. juli 1950 gået ned til 750.000 tons, idet en række af de fabrikker, som regeringen lod bygge under krigen, enten var blevet demonteret eller lukket. Efter det foreliggende program skal aluminiumsindustriens kapacitet imidlertid nu udvides med 250.000 tons i indeværende år og med 300.000 tons i 1952, hvorefter den vil være nået op på 1.3 mill. tons eller 100.000 tons mere end under krigen. Også med hensyn til kobber og andre metaller er der gjort skridt til at hidføre en forbedring af forsyningssituationen, og hvad angår gummi, der var det første vigtige råstof, for hvilket der gennemførtes restriktioner på det civile forbrug, kan endelig nævnes, at produktionen af syntetisk gummi i juni udgjorde ca. 75.000 tons eller omtrent det dobbelte af produktionen i juni 1950. Det kan tilføjes, at et vigtigt middel til at fremme udbygningen af produktionskapaciteten på disse og andre krigsvigtige områder består i at give tilladelse til,

Amerikanske konjunkturtal.

	Priser[1]			Industri-produktion[2]	Bygge- og anlægsvirksomhed[3]		Arbejdsmarked			Detail-omsætning[7]	Udenrigshandel		Aktiekurser[10]	Personlige indkomster[11]	Bruttonationalprodukt[12]
	Engrospriser		Leveomkostninger												
	Samlet indeks	Landbr.-produkt.			Ialt	Boligbyggeri	Beskæftigede[4]	Arbejdsløshed[5]	Arbejdsløn[6]		Import[8]	Eksport[9]			
	1926 = 100 *	1926 = 100 *	1935-39 = 100 *	1935-39 = 100 *	1923-25 = 100 *	1923-25 = 100 *	Mill. *	Mill. *	Cents *	Mld. $ *	Mill. $ *	Mill. $ *	1935-39 = 100 *	Mld. $ *	Mld. $ *
1938	79	69	101	89	64	45	30.3[13]	8.1[14]	63	3.5[13]	163	258	88	68	85
1945	106	128	129	203	68	26	40.1	1.0	102	6.3	347	817	122	172	215
1946	121	149	140	170	153	143	41.4	2.3	108	8.4	412	812	140	178	211
1947	152	181	160	187	157	142	43.4	2.1	122	9.9	480	1278	123	191	233
1948	165	188	172	192	190	162	44.2	2.1	133	10.8	594	1054	124	210	259
1949	155	166	170	176	211	192	43.0	3.4	140	10.7	552	1004	121	205	257
1950	162	170	172	200	295	305	44.1	3.1	146	11.7	737	856	146	225	283
April 1950	153	159	169	190	284	298	42.9	3.5	143	11.1	585	803	142	214	—
Maj —	156	165	169	195	274	303	43.3	3.1	144	11.3	659	829	147	217	—
Juni —	157	166	170	199	291	325	43.9	3.4	145	11.7	686	877	148	219	275
Juli —	163	176	172	196	325	369	44.1	3.2	146	12.7	708	779	138	223	—
Aug. —	166	178	173	209	334	362	45.1	2.5	146	12.7	819	761	147	228	—
Sept. —	170	180	175	211	321	332	45.7	2.3	148	12.1	858	911	152	232	287
Okt. —	169	178	176	216	299	294	45.9	1.9	150	11.8	922	905	158	234	—
Nov. —	172	184	176	215	306	284	45.9	2.2	151	11.4	852	976	156	236	—
Dec. —	175	187	179	218	332	297	46.6	2.2	154	12.2	864	1063	158	244	304
Jan. 1951	180	194	182	221	333	312	45.2	2.5	155	13.3	1021	973	169	244	—
Febr. —	184	203	184	221	323	311	45.4	2.4	156	13.1	907	1076	175	243	—
Marts —	184	204	185	222	304	292	45.9	2.1	157	12.3	1100	1281	170	246	319
April —	184	203	185	223	373	283	46.0	1.7	158	12.0	1024	1374	172	249	—
Maj —	183	200	185	222	361	276	46.2	1.6	159	12.1	1018	1351	174	250	—
Juni —	182	199	185	221	374	289	46.6	2.0	160	11.9	930	1293	172	251	326
Juli —	180	194	186	212	303	298	46.4	1.9	160	11.8	893	1190	173	252	—
Aug. —	178	191	186	217	291	292	46.7	1.6	160	12.1	899	1264	182	254	—
Sept. —	178			219			46.9	1.6	161				187		

* Tallene for 1938 og 1945—50 (de første 7 rækker) er gennemsnit for 12 måneder. [1] Bureau of Labor Statistics. [2] Federal Reserve Board's sæsonudjævnede indeks. [3] Værdien af byggekontrakter efter F. W. Dodge Corp.; indekset udjævnet for sæsonsvingninger af F. R. B. [4] Antal beskæftigede („employees") uden for landbruget ifl. Bureau of Labor. Af det samlede antal beskæftigede i sept. 1951, 46.9 millioner, faldt 16.0 mill. på industrien, 0.9 på minedrift, 2.7 på bygge- og anlægsvirksomhed, 4.2 på transport og off. forsyningsvirksomheder, 9.8 på handel, 1.9 på pengeinstitutter, 4.8 på tjenesteydelser og 6.6 var off. ansatte. [5] Bureau of Census. [6] Gnstl. timefortjeneste i fabriksindustrien. [7] Survey of Current Business. Tallene udjævnede for sæsonsvingninger. [8] Generalindførsel. [9] Inkl. reeksport; omfatter også hjælp til udlandet („foreign aid and relief"). [10] Standard and Poor's Corp., omfatter 416 industri-, jernbane- og „public utility" selskaber. [11] „Personal income". Tallene er udjævnet for sæsonsvingninger og omregnet til tal for et helt år. [12] Kvartalstallene er udjævnet for sæsonsvingninger og omregnet til tal for et helt år. [13] 1939. [14] 1940.

at de investerede kapitaler afskrives over et kort åremål, hvorved risikoen formindskes, og ejerne opnår en skattemæssig fordel.

Arbejdsmarkedet.

Det ekstraordinære behov for arbejdskraft, der er skabt ved oprustningen, har bevirket en stærk nedgang i antallet af arbejdsløse, der i august var faldet til ca. 1.5 million eller 1 million færre end i august 1950. I samme periode steg antallet af beskæftigede, selvstændige og lønmodtagere, ifølge Bureau of Census med kun godt ¼ million, men det må herved erindres, at de væbnede styrker siden Koreakrigens begyndelse er mere end fordoblet, nemlig fra 1.5 mill. mand til over 3¼ mill. mand. Iøvrigt fremkommer den nævnte stigning i antallet af beskæftigede uden for de militære styrker på ca. ¼ million i løbet af det sidste år som resultatet af en nedgang i beskæftigelsen i landbruget på ca. ½ mill. mand og en forøgelse af beskæftigelsen uden for landbruget på ca. ¾ mill. mand. Antallet af beskæftigede kvinder er steget stærkt og er nu absolut, men ikke i procent af det samlede antal beskæftigede, lige så stort som under den anden verdenskrig.

Mill.	Maj 1950	August 1950	August 1951
Beskæftigede i landbruget	8.0	8.2	7.7
Beskæftigede uden for landbruget	51.7	54.2	54.9
Ialt	59.7	62.4	62.6
Arbejdsløse	3.1	2.5	1.6
Civil arbejderstyrke ialt	62.8	64.9	64.2

Finansiel og økonomisk politik.

Finansåret 1950—51 sluttede den 30. juni med et overskud på forbundsbudgettet på 3.5 mld. $ mod et underskud det foregående år på 3.1 mld. $. Der var i januar regnet med et underskud for 1950—51 på 2.7 mld. $, men medens indtægterne, der udgjorde 48.1 mld. $ mod 37 mld. $ i 1949—50, steg langt stærkere end ventet, nåede udgifterne, 44.6 mld. $ mod 40.2 mld. $ i 1949—50, ikke op på det beløb, der var budgetteret. Dette gunstige finansielle resultat har ikke gjort det lettere for regeringen at få sit forslag om skatteforhøjelser igennem kongressen. Først den 11. oktober enedes udvalgene i repræsentanternes hus og senatet om skatteforhøjelser til et årligt beløb af 5¾ mld. $, medens regeringen havde forlangt 10 mld. $. Ved de nye skattelove, der træder i kraft den 1. november, forhøjes selskabsskattens maksimumssats fra 47 til 52 %, den personlige indkomstskat sættes op med gnstl. 11¾ %, og der sker en forhøjelse af forbrugsafgifterne. Bl. a. under indtrykket af det formindskede inflationspres vendte kongressen sig også mod præsidentens ønske om en skærpelse af den ekstraordinære bemyndigelseslovgivning, Defence Production Act, der udløb den 30. juni. Hvad angår pris- og kreditkontrol, indeholder den nye lov, der har gyldighed til 30. juni 1952, tværtimod en begrænsning af

regeringens beføjelser. Herefter kan priskontrolmyndighederne f. eks. ikke fastsætte en lavere procentvis avance i engros- og detailhandelen end den, der var gældende før Koreakrigen, og de kan ikke nedsætte priserne på landbrugsprodukter med mere end højst 10 %, en bestemmelse, der må ses på baggrund af, at der i maj trods stærk modstand fra landbrugets side var blevet gennemført en nedsættelse af priserne på slagtekvæg med 10 % og samtidig bebudet yderligere „roll-backs" af kødpriserne med 4½ % i august og 4½ % i oktober. Den nye lov har også indført lempelser vedrørende afbetalingshandelen ved at tillade længere afdragstid og for nogle varer mindre udbetaling, og noget lignende gælder med hensyn til betingelserne ved køb af huse i forsvarsvigtige områder.

Engrospriserne i U.S.A.

(1926 = 100).

	Landbrugsprodukter	Fødevarer	Alle andre varer	Samlet indeks
24. juni 1950	166.6	162.1	148.8	157.4
31. decbr. „	190.6	181.4	165.9	176.0
31. marts 1951	203.8	187.3	172.3	183.9
28. april „	202.4	188.0	171.7	183.6
26. maj „	198.1	187.3	171.1	182.4
30. juni „	197.5	186.5	169.6	180.8
28. juli „	189.0	185.0	167.7	178.0
25. august „	188.6	186.0	165.9	176.7
29. sept „	190.5	188.6	165.1	176.7

Priser og lønninger.

Lempelserne i kontrollen med priser og kredit faldt på et tidspunkt, hvor de amerikanske engrospriser i adskillige måneder havde haft en faldende tendens, og hvor stigningen i leveomkostningerne i det hele og store var ophørt. I juli forstærkedes den nedadgående tendens ved de gode høstudsigter, navnlig udsigten til en meget stor bomuldshøst. Nedgangen i det samlede engrosprisindeks mellem marts og september androg ca. 4 % mod en forudgående opgang siden januar 1950 på ca. 21 %. Stigningen i leveomkostningerne har kun været ca. halvdelen heraf, medens den gnstl. timefortjeneste i industrien i samme tidsrum er gået op med ca. 13 % og ugefortjenesten endnu mere på grund af længere arbejdstid (mere overarbejde). Som nævnt i det foregående hefte af „Økonomi og Politik" blev lønstoppet i januar hurtigt afløst af en „lønformel", hvorefter de almindelige timelønsatser måtte stige med indtil 10 % i forhold til januar 1950. Denne stigningsprocent er nu sat op til 12, men lønstabiliseringsnævnet tillader, som også nævnt, forhøjelser herudover i henhold til overenskomster om pristalsregulering og produktivitetsstigningstillæg m. m.

ENGLAND

Industriproduktion.

I den forløbne del af 1951 er stigningen i den engelske industriproduktion fortsat, omend i et væsentligt langsommere tempo end i de foregående år. I første halvdel af året lå industriproduktionen ifølge det officielle indeks på et 4—5 % højere niveau end i den tilsvarende periode i 1950, og kun i enkelte tilfælde havde vanskelighederne ved at fremskaffe råmaterialer bevirket en nedgang i produktionen i sammenligning med første halvår 1950. Dette sidste gjaldt produktionen af personvogne, der med knap 245.000 vogne var 7 % mindre end i 1950. Derimod havde knapheden på svovl og den dermed følgende nedgang i produktionen af svovlsyre ikke som frygtet bevirket nogen nedgang i kunstsilkeproduktionen.

	Indeks for industriproduktionen (1946 = 100)	Stigning (points) i forhold til tilsvarende kvartal det foregående år
Jan. kvartal 1950	140	11
April „ „	140	10
Juli „ „	134	9
Okt. „ „	148	13
Jan. „ 1951	144	4
April „ „	148	8
Juli måned „	140	6
Aug. måned „	127	4

I det hele bedømmes udsigterne for den engelske industris forsyning med importerede råvarer nu noget gunstigere end i begyndelsen af året, og produktionens fortsatte vækst synes i højere grad truet af knaphed på kul, stål og elektricitet, hvortil kommer faren for en nedgang i de engelske jernbaners transportydelser på grund af personalemangel. Det opgives, at jernbanerne mangler ca. 25.000 mand på vigtige pladser, og man frygter, at følgen vil blive en forlængelse af godsvognenes omløbstid, og at det til vinter navnlig kan komme til at gå ud over kultransporterne. Det er ikke glemt, at brændselskrisen i vinteren 1947 for en del skyldtes, at kullene ikke kunne blive transporteret tilstrækkelig hurtigt fra gruberne. Som grund til personalemangelen anføres fra arbejderside de relativt lave lønninger, som jernbanernes dårlige finansielle stilling imidlertid gør det vanskeligt at forbedre. Formentlig ville en bedre udnyttelse af den forhåndenværende arbejdskraft i hvert fald delvis kunne neutralisere virkningerne af personalemangelen, og der har siden den sidste lønforhøjelse i februar været ført forhandlinger herom, men hidtil uden større resultater på grund af arbejdernes modstand. Det kan tilføjes, at et krav om en lønforhøjelse på 10 % for tiden er til behandling.

Kulproduktion.

I det sidste halve års tid har også antallet af kulminearbejderne, der dog lønmæssigt hører til eliten med en gennemsnitsfortjeneste af over 10 £ om ugen,

pâny været faldende. Det var i midten af oktober ca. 695.000 efter mellem november 1950 og marts 1951 at være steget fra 687.000 til 703.000. Der er i sommerens løb kommet nogle hundrede italienske arbejdere til England for at arbejde i kulgruberne, men skønt det er sket med kulminearbejderforbundets velsignelse, har det vist sig meget vanskeligt at få dem anbragt på grund af modstand fra de lokale fagforeningsafdelinger. Iøvrigt var produktionen i kulgruberne i de første 41 uger af 1951, d.v.s. indtil midten af oktober, 5.5 mill. tons eller 3½ % større end i den samme periode i 1950, men denne stigning er delvis blevet opvejet af en nedgang i produktionen fra dagbrudene, og fremgangen i den samlede kulproduktion i det nævnte tidsrum beløb sig derfor kun til 4.4 mill. tons. Heroverfor står en stigning i det indenlandske forbrug på ca. 6 mill. tons, og når kullagrene den 13. oktober var steget til 16.5 mill. tons mod 15 mill. på samme tidspunkt i 1950, skyldtes det den stærke formindskelse af eksporten. Men kan nu regne med, at kullagrene ved vintersæsonens begyndelse den 1. november vil være nået op på godt 17 mill. tons eller knap 1 mill. tons mindre end de 18 mill. tons, der tidligere er blevet nævnt som nødvendigt, for at man kan føle sig sikret mod ubehagelige overraskelser i tilfælde af en hård vinter. Eksporten inkl. bunkers har i den forløbne del af 1951 kun udgjort ca. 8.6 mill. tons mod ca. 13.9 mill. tons i samme tidsrum i 1950, hvilket ikke blot betyder en mindre valutaindtægt, men også forringer mulighederne for at sikre den nødvendige import af vigtige råstoffer som jernmalm, pyrit, træ og træmasse.

Elektricitetsproduktion.

Medens kulforsyningen takket være nedskæringen af eksporten hidtil har været tilstrækkelig til at holde hjulene i gang, kan det samme ikke siges om elektricitetsforsyningen. Allerede i sommermånederne har overbelastning ført til højst generende afbrydelser i strømtilførslen, og selv under forudsætning af, at vinteren bliver normal, vil elektricitetsværkernes kapacitet langt fra være tilstrækkelig til at dække spidsbelastningen, og den eneste udvej til at undgå overbelastning synes at være en vidtgående omlægning af arbejdstiden. Elektricitetsmangel i England er imidlertid ikke noget ukendt fænomen, den er forekommet hver vinter siden krigen, og der er rettet stærk kritik imod, at elektricitetsværkerne, bl. a. gennem den takstpolitik, der er ført, har opmuntret til forøget anvendelse af elektricitet i hjemmene, således at udvidelsen af kapaciteten ikke har kunnet holde trit med efterspørgslen.

Stålproduktion.

Hvad endelig stålproduktionen angår, har den siden marts måned for måned været mindre end i 1950, men for første halvår var nedgangen dog ret beskeden, nemlig gnstl. ca. 6000 tons pr. uge, svarende til ca. 300.000 tons pr. år eller knap 2 % af produktionen i 1950. I juli og august var nedgangen noget større, men stålindustrien regner dog selv med, at man i 1951 vil kunne nå op på ialt ca. 16 mill. tons råstål mod 16.3 mill. tons i 1950, og man kan

her støtte sig til, at lagrene af både inden- og udenlandsk jernmalm i den sidste tid har været stigende. Udsigterne for 1952 er imidlertid usikre. Den engelske stålindustris vanskeligheder er som omtalt i sidste hefte af „Økonomi og Politik" opstået ved den stærke nedgang i importen af scrap fra Tyskland. Medens England i 1950 importerede ialt 1.9 mill. tons scrap, kan der i 1951 kun ventes højst en trediedel heraf, og i 1952 vil man formentlig ikke engang kunne nå op på 400.000 tons. Skønt prisen på indenlandsk scrap er blevet sat op med

Den engelske jern- og stålproduktion.

(1000 tons pr. år).

	Råjern		Stål	
	1950	1951	1950	1951
Januar	9742	9520	15873	15907
Februar	9588	9687	16898	16952
Marts	9696	9572	17147	16546
April	9492	9280	16822	16771
Maj	9646	9482	16619	16306
Juni	9474	9497	16249	16007
Juli	9099	9484	14367	13317
August	9205	9409	14530	13855

40 %, kan man derfor i 1952 ikke undgå en nedgang i den samlede scrapforsyning, en nedgang, som må opvejes af større tilførsler af inden- og navnlig udenlandsk jernmalm, hvis stålproduktionen i længden skal kunne opretholdes på det nuværende niveau. Ifølge „The Economist" forudsætter en stålproduktion i 1952 på 16 mill. tons en råjernsproduktion på 10.6 mill. tons (1950: 9.6 mill. tons), og en råjernsproduktion af denne størrelse kan opnås ved hjælp af 15 mill. tons indenlandsk jernmalm, hvilket svarer til den nuværende produktion, og 9.75 mill. tons importeret malm. Dette er imidlertid 1.150.000 tons mere, end man højest regner med at kunne importere i 1951, og det må anses for tvivlsomt, om en sådan forøgelse af importen i 1952 er mulig. Ganske vist er der, hvis ellers den nødvendige arbejdskraft kan skaffes, intet i vejen for, at den indenlandske malmproduktion kan forøges, men på grund af den engelske malms ringe jernindhold (30 % mod gnstl. 55 % for den importerede malms vedkommende), lægger fremstillingen af en bestemt mængde råjern af indenlandsk malm beslag på mere højovnskapacitet (og flere koks) end fremstillingen af den samme mængde råjern af udenlandsk malm. Det vil derfor ikke være praktisk muligt i vilkårligt omfang at erstatte udenlandsk malm med indenlandsk, og en forøget anvendelse af indenlandsk malm vil hvert fald forøge produktionsomkostningerne, der i forvejen er steget stærkt, hvorfor der fra 13. august er gennemført en forhøjelse af stålpriserne med 20—25 %.

Imidlertid vil der selv med en nogenlunde uforandret stålproduktion ikke være dækning for den stigende efterspørgsel. I en udtalelse i underhuset den 28. juni regnede finansminister Gaitskell med, at efterspørgslen i gennemsnit for de forskellige stålprodukter ville overstige udbudet med ca. 10 %. Den engelske

Engelske [a]) *konjunkturtal.*

	Priser		Industriproduktion		Boligbyggeri[5]		Arbejdsmarked				Detailomsætning[6]	Udenrigshandel		Aktiekurser[11]
							Beskæftigelse[6]		Arbejdsløshed	Arbejdsløn[7]				
	Engrospriser[1]	Leveomkostninger[2]	Central Statistical Office[3]	London & Cambridge Economic Service[4]	Antal boliger under opførelse	Antal boliger fuldført	Samlet antal beskæftigede	Fabriksindustrien				Import[9]	Eksport[10]	
	1938 = 100 •	Juli 1914 = 100 •	1946 = 100 •	1946 = 100 •	1000 †	1000 •	Mill. †	Mill. †	1000 †	Sept. 39 = 100 •	1947 = 100 •	Mill. £ •	Mill. £ •	31/12 38 = 100 •
1938	100	156	—	—	—	30.0	17.9	6.8	1688	100	65	77	44	100
1945	167	203	—	—	26	0.2	16.3	6.8	103	150	76	92	38	—
1946	173	204	100	100	204	4.1	17.3	6.6	359	162	88	108	80	150
1947	189	203	108	109	256	11.6	18.6	7.1	256	168	100	149	100	157
1948	216	108	121	121	191	19.0	19.1	7.3	282	106	114	173	137	151
1949	227	111	129	129	195	16.5	22.2	8.3	243	109	125	189	154	137
1950	259	114	140	138	201	16.5	22.4	8.4	272	111	138	217	188	136
April 1950	246	114	135	132	—	14.9	22.3	8.4	329	110	131	211	156	130
Maj —	252	114	141	136	—	17.0	22.3	8.4	315	110	141	229	188	133
Juni —	253	114	143	141	199	18.1	22.4	8.4	282	110	134	239	182	136
Juli —	257	114	134	130	—	17.0	22.4	8.4	272	110	137	225	189	134
Aug. —	260	113	123	122	—	14.9	22.4	8.4	288	110	130	215	197	137
Sept. —	268	114	143	141	204	17.4	22.4	8.5	284	110	139	194	181	143
Okt. —	276	115	152	148	—	17.6	22.5	8.5	304	111	142	223	212	142
Nov. —	285	116	153	150	—	17.5	22.2	8.6	302	113	147	235	222	144
Dec. —	288	116	140	138	201	16.0	22.1[12]	8.6	302	114	182	239	196	141
Jan. 1951	296	117	140	137	—	13.2	22.2	8.7	334	115	128	298	223	145
Febr. —	301	118	151	147	—	14.0	22.1	8.7	302	116	141	248	183	150
Marts —	309	119	141	137	202	16.8	22.2	8.7	275	117	153	303	208	144
April —	314	121	151	147	—	15.1	22.2	8.7	253	118	149	312	241	156
Maj —	315	124	144	141	—	15.9	22.3	8.7	216	118	150	338	241	161
Juni —	316	125	149	146	214	17.2	22.3	8.7	191	119	152	358	209	160
Juli —	315	126	140	134	—	16.0	22.3	8.7	186	120	150	359	232	151
Aug. —	319	127	127	127	—	14.8	22.4	8.7	205	120	140	369	240	154
Sept. —	321	128		143		17.2			217	121		337	218	160

a) Priser, industriproduktion, arbejdsløn og udenrigshandel refererer til Det forenede Kongerige (England & Wales, Skotland og Nordirland), boligbyggeri, beskæftigelse og arbejdsløshed samt detailomsætning til Storbritannien (England & Wales, Skotland).

• Tallene for 1938 og 1945—50 (de første 7 rækker) er gennemsnit for 12 måneder.

† Tallene for 1938 og 1945—50 (de første 7 rækker) gælder for juli (beskæftigelse, arbejdsløshed) eller december.

[1] Board of Trade. [2] Ministry of Labour. Fra juni 1947 nyt indeks med basis juni 1947. [3] Inkl. rustningsproduktion („finished munitions"). [4] Ekskl. rustningsproduktion. [5] Ministry of Health. Permanente boliger. [6] Fra 1949 ny serie, der i modsætning til den tidligere omfatter privat hushjælp og beskæftigede over pensionsalderen (65 år for mænd og 60 år for kvinder). Desuden tælles nu halvdagsarbejdere som heldagsarbejdere. Til sammenligning anføres, at tallene efter den nye opgørelse medio juli 1948 var 21.9 og 8.1. [7] Ugentlige lønsatser. Fra juni 1947 nyt indeks med basis juni 1947, omfattende industri, landbrug, off. forsyningsvirksomheder, detailhandel m. m. [8] Varehuse, kædebutikker og brugsforeninger. [9] Generalindførsel. [10] Inkl. reeksport. [11] Actuaries' Investment Index. Industriaktier den sidste tirsdag i hver måned. [12] Reviderede tal. Tilsvarende tal for dec. 1949 21.9 mill. og for medio 1948 21.7 mill.

regering anmodede i september den amerikanske regering om en ståltildeling i 1952 på 800.000 tons, men iøvrigt vil der fra 3. december blive indført kontrol med hele fordelingen af stål til den engelske industri på samme måde, som det var tilfældet lige indtil maj 1950. Foreløbig skal et prioritetssystem sikre, at der er tilstrækkeligt stål til rustnings- og eksportindustrien og andre vigtige anvendelser.

Betalingsbalancen.

Medens industriproduktionen som helhed har udviklet sig i overensstemmelse med forudsætningerne i „Economic Survey", kan dette ikke siges om udviklingen på andre områder af Englands økonomiske liv. Der var regnet med, at overskudet på betalingsbalancens løbende poster på 221 mill. £ i 1950 ville forsvinde i 1951, men at det, bortset fra udgiften til import af strategisk vigtige råstoffer til oplagring, ville være muligt at opnå balance i indeværende år, men den netop offentliggjorte oversigt over betalingsbalancen for første

Den engelske betalingsbalance.

(Mill. £).

	1948	1949	1950	1. halvår 1950	2. halvår 1950	1. halvår 1951
Import, f.o.b.	1790	1973	2382	1165	1217	1643
Eksport og reeksport, f.o.b.	1584	1822	2223	1040	1183	1305
Handelsbalancen	÷206	÷151	÷159	÷125	÷ 34	÷338
„Usynlige" poster	+177	+172	+380	+167	+213	+216
Betalingsbalancens løbende poster	÷ 29	+ 21	+221	+ 42	+179	÷122
Heraf overfor:						
Dollarområdet	÷262	÷300	÷107	÷ 56	÷ 51	÷109
Andre lande på den vestlige halvkugle	÷ 38	+ 64	+ 24	÷ 10	+ 34	+ 14
Marshall-landene	+ 85	÷ 10	+122	+ 53	+ 69	÷ 26
Andre lande uden for sterlingområdet	÷ 37	÷ 1	÷ 31	÷ 24	÷ 7	÷ 43
Resten af sterlingområdet	+232	+273	+218	+ 83	+135	+ 46
Ikke territoriale organisationer	÷ 9	÷ 5	÷ 5	÷ 4	÷ 1	÷ 4

halvår 1951 viser, at beregningerne i „Economic Survey" var alt for optimistiske. Nettoindtægten på betalingsbalancens „usynlige" poster var den samme som i andet halvår 1950, men underskudet på handelsbalancen var over 300 mill. £ større, og der fremkom derved et samlet underskud på de løbende poster på 122 mill. £ mod i andet halvår 1950 et overskud på 179 mill. £. Den vigtigste årsag til den voldsomme forøgelse af underskudet på handelsbalancen er forringelsen af bytteforholdet over for udlandet. Medens indekset for importpriserne (1950 = 100) i juni var steget til 143, var indekset for eksportpriserne kun steget til 120. Siden da er der ganske vist sket en vis udjævning, og for august var tallene henholdsvis 138 og 124, men bytteforholdet

var dog fremdeles væsentligt ugunstigere end i første halvdel af året som helhed, og importoverskudet har været stadig stigende, nemlig fra 78 mill. £ pr. måned i januar kvartal til 105 mill. £ i april kvartal og 128 mill. £ i gennemsnit for de to første måneder i juli kvartal. Alt tyder derfor på, at underskudet på handelsbalancen vil blive endnu større i andet halvår 1951 end i første, og hertil kommer, at nettoindtægten på de „usynlige" poster vil gå ned på grund af tabet af den persiske olje. For et helt år anslås valutaudgiften ved at erstatte „sterling"oljen fra Persien til 300 mill. $.

Samtidig med at den engelske betalingsbalance er gået over til at blive passiv igen, er også den samlede sterlingbloks stilling over for dollarområdet undergået en betydningsfuld ændring. Medens sterlingområdets guld- og dollarbeholdning i januar kvartal forøgedes med 458 mill. $, hvoraf de 98 mill. $ repræsenterede Marshallhjælp (der er under afvikling), steg den i april kvartal kun med 109 mill. $ (Marshall-hjælp 55 mill. $), og i juli kvartal gik den ned med ikke mindre end 598 mill. $ til 3269 mill. $. Det nye „dollar gap", der således er opstået, skyldes først og fremmest større import fra og mindre eksport til dollarområdet, men desuden har det spillet en rolle, at England siden april hver måned har haft underskud over for den europæiske betalingsunion og derfor igen har måttet afgive de 119 mill. $ i guld, som det indtil da havde modtaget fra EPU. I august var underskudet over for EPU 67 mill. $, og Englands samlede tilgodehavende hos EPU var gået ned til 63 mill. $.

Priser og lønninger.

En vigtig årsag til nedgangen i sterlingområdets guld- og dollarbeholdning er det sidste halve års prisfald, der især har ramt sterlingområdets store eksportartikler — gummi, tin og uld —, og som igen står i forbindelse med U.S.A.'s større tilbageholdenhed med hensyn til opkøb af råvarer til strategisk oplagring. Prisfaldet på de internationale råstofmarkeder har standset opgangen i de engelske engrospriser, medens stigningen i detailpriserne, der først har taget fart i indeværende år, er fortsat. Fra tiden umiddelbart før Koreakrigens udbrud til august i år var leveomkostningsindekset (juni 1947 = 100) gået op fra 114 til 127 eller med godt 11 %, og hermed havde leveomkostningsindekset distanceret indekset for de gennemsnitlige ugentlige lønsatser, der har samme basis, med 7 points (den faktiske ugefortjeneste var derimod i april 1951 gnstl. over 30 % større end i april 1947). Imidlertid er der trods regeringens opfordring til at vise mådehold og dens løfte om strengere priskontrol og dividendebegrænsning ad lovgivningens vej rejst nye betydelige krav fra alle de store fagforeningers side, og England står derfor formentlig over for en ny serie lønforhøjelser i lighed med den, der i perioden november 1950—april 1951 bevirkede, at ca. 10 mill. arbejdere fik deres ugentlige lønsatser sat op med ialt 3.5 mill. £ eller gnstl. ca. 7 s. pr. arbejder.

BELGIEN

Den stærke stigning i den belgiske industriproduktion i de første år efter krigen afløstes fra midten af 1947 af en langsommere opgang, og fra omkring midten af 1949 tenderede produktionskurven nedad. I hvert af de fire kvartaler fra midten af 1949 til midten af 1950 lå produktionen på et lavere niveau end i de tilsvarende kvartaler i 1948 og 1949, og først efter Koreakrigens udbrud indtrådte der en ændring heri. I juli kvartal 1950 var indekset for industriproduktionen 6 % højere end i juli kvartal 1949, og i oktober kvartal 1950 og januar kvartal 1951 var de tilsvarende stigningsprocenter 15 og 19. I september 1950 nåede industriproduktionen for første gang op over niveauet i højkonjunkturåret 1937, og i april 1951 var den steget til 118, når 1937 tages som basisår.

Produktionsnedgangen i 1949-50 faldt i hovedsagen på produktionsmiddelindustrien, medens produktionen af konsumvarer i de fleste tilfælde fortsat var stigende, hvorved den voksende afsætning til Vesttyskland og liberaliseringen af den vesteuropæiske handel spillede en afgørende rolle. Den fornyede opgang i den samlede industriproduktion efter Koreakrigens udbrud er imidlertid først og fremmest en følge af oprustningen, der har skaffet den belgiske metalforarbejdende industri en række bestillinger fra udlandet og forstærket den inden- og udenlandske efterspørgsel efter stålindustriens produkter. Den belgiske stålproduktion, der i 1948 var nået op på samme niveau som i 1937, er derfor steget stærkt, medens det ikke har været muligt at forøge kulproduktionen væsentligt. Den ligger nu en ubetydelighed over førkrigsniveauet og er således sakket bagud i forhold til produktionen som helhed, hvilket kan tænkes at komme til at virke hæmmende på en yderligere produktionsforøgelse.

Derimod råder Belgien tilsyneladende stadig over en betydelig arbejdskraftreserve, selv om arbejdsløsheden er gået en del ned i løbet af det sidste års tid. Antallet af arbejdsløshedsunderstøttede var således i maj 1951 dalet til 182.000 mod 211.00 12 måneder i forvejen. Til trods for den relativt store arbejdsløshed, ca. 9 % af det samlede antal arbejdsløshedsforsikrede, meldes der imidlertid om vanskeligheder ved at skaffe kvalificeret arbejdskraft, og en del af de arbejdsløse synes i det hele taget lidet egnede til at udfylde en arbejdsplads. Den belgiske arbejdsløshedslovgivning er meget liberal både med hensyn til betingelserne for at opnå understøttelse og med hensyn til understøttelsens størrelse, og når arbejdsløshedstallet i Belgien efter krigen har ligget på et meget højere niveau end i de fleste andre lande, skyldes det formentlig i nogen grad dette forhold. Iøvrigt havde arbejdsløsheden allerede inden den nye opgang i industriproduktionen vist en faldende tendens. En medvirkende årsag hertil var det offentliges foranstaltninger til bekæmpelse af arbejdsløsheden, der især er kommet boligbyggeriet til gode. Det gennemsnitlige antal byggetilladelser pr. måned steg fra 1686 lejligheder i 1948 til 2802 i 1949 og 3624 i 1950. I 1939 var det tilsvarende tal kun 1301.

Som nævnt har udlandets forøgede efterspørgsel efter belgiske industriprodukter været en hovedårsag til opgangen i produktionen i 1950-51. Både import og eksport er steget stærkt siden Koreakrigens udbrud, men da stigningen til at begynde med var stærkest for importens vedkommende, opstod der i sidste

Den belgiske industriproduktion[1].

	1937	1946	1947	1948	1949	1950	April 1950	April 1951
Produktionsindeks	100	72	86	92	94	98	98	118
Stenkul, 1000 tons	2488	1898	2033	2223	2321	2275	2350	2565
Elektricitet, mill. kwh.	462	520	601	659	680	707	669	767
Stål, 1000 tons	322	191	241	326	320	314	284	421
Cement, 1000 tons	248	157	217	278	244	296	296	377
Bomuldsgarn, 1000 tons ...	6.04	5.78	6.77	6.70	7.03	8.37	7.87	9.09
Uldgarn, 1000 tons	2.15[2]	2.58	3.53	2.84	2.97	3.35	3.40	3.24

[1] Månedsgennemsnit. [2] 1938.

halvår 1950 et betydeligt indførselsoverskud. Medens eksporten gik op fra ca. 39 mld. francs i første halvår til ca. 43 mld. francs i andet halvår, voksede importen fra ca. 44 til ca. 52 milliarder. Allerede i de sidste måneder af 1950 nåede eksporten imidlertid op i højde med importen, og i de første 6 måneder af 1951 var der omtrent balance, idet der over for en import på ca. 65 mld. francs stod en eksport på ca. 64 mld. francs. (Disse tal refererer ikke til Belgien alene, men til den belgisk-luxembourgske økonomiske union). Det har herved været af betydning, at forholdet mellem import- og eksportpriser siden begyndelsen af 1951 har forskudt sig stærkt til gunst for Belgien. I tiden fra maj til december 1950 steg importpriserne med gennemsnitlig 21 % og eksportpriserne med 14 %, men i perioden maj 1950—maj 1951 var stigningsprocenterne henholdsvis 34 og 40. For det samlede engrosprisindeks udgjorde stigningen i de 12 måneder 30 %, medens leveomkostningerne samtidig fordyredes med 12 %, og den gennemsnitlige arbejdsfortjeneste i tiden marts 1950—marts 1951 gik op med knap 9 %. Sammenlignet med 1937 er lønindekset imidlertid steget noget mere end leveomkostningsindekset, således som det fremgår af nedenstående oversigt.

Ved den forcerede import opstod der i 1950 et underskud på den belgiske betalingsbalances løbende poster, og guld- og valutabeholdningen gik ned fra 897 til 749 mill. $ (en dollar er godt 50 belgiske francs). Til gengæld var de belgiske råstoflagre blevet forøget, og med den stærke stigning i eksporten er

Priser og lønninger i Belgien.

(1937 = 100).

	Eksportt priser	Import-priser	Engros-priser ialt	Leveomkost-ninger	Timefor-tjeneste
1948 gnstl.	394	345	360	390	374
1949 „	394	328	342	378	393
1950 „	355	335	359	374	410
Marts 1950	331	321	333	368	398
Maj „	343	314	338	367	—
Dec. „	390	380	405	381	427
Marts 1951	461	414	443	407	433
Maj „	477	421	438	411	—

guld- og valutabeholdningen iøvrigt nu pány nået op på det tidligere niveau, idet den ultimo august udgjorde 883 mill. $. Over for den europæiske betalingsunion havde Belgien ved udgangen af august i løbet af de 14 måneder, EPU havde fungeret, opsamlet et overskud på 324 mill. $, og da den belgiske kvota i betalingsunionen er på 360 mill. $, nærmede man sig altså stærkt det øjeblik, da Belgien ville have krav på at få en yderligere forøgelse af sit tilgodehavende hos EPU betalt fuldt ud i guld eller dollars. Belgien er derfor gået ind på midlertidigt ud over den oprindelige kvota at stille 40 mill. $ til rådighed, hvoraf kun halvdelen skal betales i guld eller dollars, og herudover vil der blive gennemført en række foranstaltninger, der tager sigte på at modvirke væksten i overskudet over for de andre EPU-lande og da særlig over for Holland, hvis underskud i handelen med Belgien har været den vigtigste årsag til Belgiens stærke kreditorstilling i EPU. Ved et møde mellem ministre fra de tre Benelux-regeringer i begyndelsen af september opnåedes der enighed om at begrænse den belgiske eksport til Holland af visse konsumvarer, og Belgien vil overveje at lempe indførselsrestriktionerne på hollandske landbrugsprodukter. Endvidere vil Belgien søge at fremskaffe en større del af sin konsumvareimport fra U.S.A. i EPU-landene og omvendt fremme eksporten til U.S.A. på bekostning af eksporten til Europa. Dette sidste er formålet med en forordning, der bestemmer, at 5 % af provenuet af eksporten til medlemmer af EPU skal spærres for et tidsrum af 6 måneder. Endvidere kræves der nu pány eksportlicens til enhver eksport.

HOLLAND

Den hollandske industriproduktion var i 1950 40 % større end i 1937, og udviklingen havde altså tilsyneladende været langt gunstigere end i Belgien, hvor indekset for industriproduktionen kun var nået op på 98. Tager man sit

Nationalproduktet og dets anvendelse.

(Mld. gylden i løbende priser).

	1948	1949	1950
Nationalprodukt	14.1	16.0	17.6
Forringelse af udenlandsk kapitalbalance plus gaver fra udlandet	1.2	0.3	0.9
Rådighedsbeløb	15.3	16.3	18.5
Heraf:			
Privat forbrug	11.1	11.5	12.4
Offentligt forbrug	2.3	2.3	2.6
Investeringer (netto)	1.9	2.5	3.5

udgangspunkt i 1939 i stedet for 1937, indsnævres forskellen imidlertid væsentligt, idet den belgiske produktion i dette år var større end i 1939, medens det omvendte var tilfældet for Hollands vedkommende. Forskellen bliver også mindre fremtrædende, hvis man betragter stigningen i produktionen pr. ind-

bygger, idet befolkningstilvæksten har været meget større i Holland end i Belgien. I 1939 havde de to lande omtrent samme indbyggertal — Belgien 8.4 og Holland 8.8 millioner —, men i 1950 var Hollands befolkning vokset til 10.1 millioner og Belgiens kun til 8.6 millioner. Tilvæksten udgjorde altså for Hollands vedkommende 1.3 millioner eller ca. 15 %, og alene i perioden 1945—50 var den over 9 %. Medens derfor indekset for industriproduktionen var ca. 25 % højere i 1950 end i 1939, var produktionen pr. indbygger i samme tidsrum gået op med mindre end 10 %. Hvad landbruget angår, er produktionsindekset for 1950 beregnet til 117, således at landbrugsproduktionen pr. indbygger altså praktisk taget var den samme som før krigen. Antallet af beskæftigede i industrien var i 1950 20 % større end i 1947, og trods den stærke tilvækst i de produktive aldersklasser (ca. 50.000 om året) er der ikke opstået nogen arbejdsløshed af væsentligt omfang. Det gnstl. antal arbejdsløse var i 1950 kun 80.000, medens tallet i årene umiddelbart før krigen var oppe på 300—400.000 mand.

Trods stigende produktion synes der i de sidste år ikke at være sket nogen udvidelse af forbruget. Den samlede mængde af varer og tjenester, der stod til rådighed til forbrug og investering, var i 1950 ca. 6 % større end i 1948, idet „rådighedsbeløbet" omregnet efter priserne i 1948 var ca. 16.3 mod ca. 15.3 mld. gylden, men stigningen faldt udelukkende på investeringer, incl. lagerdannelse. Det gennemsnitlige forbrug pr. indbygger var derfor lavere end i 1948. Alligevel voksede underskudet på betalingsbalancens løbende poster i 1950 til ca. 1 mld. gylden. Den vigtigste årsag hertil var den forskydning i forholdet

Hollands udenrigshandel.

	1948	1949	1950	1. kvt. 1950	2. kvt. 1950	3. kvt. 1950	4. kvt. 1950	1. kvt. 1951	2. kvt. 1951
	Værdi i mill. gylden.								
Import	4823	5296	7799	1728	2025	1907	2139	2428	2714
Eksport	2671	3795	5320	1121	1194	1348	1657	1648	1781
Eksport i % af import	55	72	68	65	59	71	77	68	66
	Mængdeindeks (1948 = 100).								
Import	100	111	147	137	153	145	153	161	162[1]
Eksport	100	151	204	167	180	220	248	230	226[1]

[1] April og maj.

mellem import- og eksportpriser, som har fundet sted efter valutadevalueringen i september 1949 og navnlig efter Koreakrigens udbrud i slutningen af juni 1950. Medens det hollandske importprisindeks i august 1949 var 91 og eksportprisindekset 90 (1948 = 100), var importprisindekset i maj 1950 steget til 106, eksportprisindekset kun til 98, og i maj 1951 var tallene henholdsvis 136 og 116. Ganske vist er de udførte varemængder steget stærkere end de indførte, men stigningen var dog ikke tilstrækkelig til at hindre, at importoverskudet voksede fra 1.5 mld. gylden i 1949 til 2.5 milliarder i 1950.

Som følge af udviklingen af betalingsbalancen har Holland måned efter

måned haft underskud over for den europæiske betalingsunion. Det samlede underskud var ved udgangen af juli 1951 nået op på 297 mill. $ (1 $ = 3.80 gylden), og Holland havde måttet erlægge 75 mill. $ heraf i guld. Da den hollandske kvota i EPU var på 330 mill. $, nærmede Holland sig altså stærkt det tidspunkt, da hele underskudet måtte dækkes ved betaling i guld eller dollars, og i begyndelsen af august blev kvotaen forhøjet til 355 mill. $. Det kan tilføjes, at Holland i august for første gang havde overskud over for EPU, hvorved det samlede underskud gik ned til 271 mill. $. I en officiel kommentar blev det meddelt, at overskudet i august skyldtes særlige indtægter, men september-opgørelsen viste et nyt overskud, denne gang på 46 mill. $ mod 25.7 mill. $ i august.

Hollands betalingsunderskud over for EPU er i første række en følge af det store importoverskud i handelen med Belgien, og dette må igen ses i forbindelse med den nedbrydning af toldskrankerne mellem de to lande, som har fundet sted i henhold til Benelux-overenskomsten. Som nævnt foran side 198 tager Belgien nu skridt til at omlægge sin eksport for at nedbringe sit overskud

Pris- og lønudviklingen i Holland.

(1937 = 100).

	Engrospriser	Leveomkostninger	Timefortjeneste
1948	260	206	182
1949	271	219	188
1950	304	239	201
Maj 1950	294	239	197
Jan. 1951	354	247	207
Feb. „	361	252	207
Marts „	374	256	207
April „	377	267	207
Maj „	380	267	207
Juni „	377		207

[1] Industri, bjergværksdrift, byggefag.

over for EPU, men disse foranstaltninger vil ikke alene kunne løse det hollandske betalingsbalanceproblem og genoprette den økonomiske ligevægt, der er blevet forstyrret ved forringelsen af bytteforholdet, og som iøvrigt selv uden denne forringelse ville være truet ved den ekstraordinære forøgelse af efterspørgslen, som bliver en følge af oprustningen. Den hollandske koalitionsregering enedes derfor i marts 1951 om en plan, som tilsigtede en formindskelse af såvel forbrug som investeringer. Ifølge denne plan skulle i de kommende 4 år anvendes ekstra 2 milliarder gylden til oprustningen, hvorved forsvarsudgifterne ville stige fra 1 til 1½ mld. gylden om året, men til gengæld skulle forbruget formindskes med 5 % og investeringerne med 25 %. Halvdelen af stigningen i militærudgifterne skulle skaffes ved nye skatter og halvdelen ved optagelse af statslån, og de civile offentlige investeringer skulle i 1951 nedskæres med 150 mill. gylden. I det hele er det meningen, at nedskæringen af forbruget og de private investeringer skal gennemføres ad skatte- og kreditpolitisk vej og

ikke ved direkte indgreb i det økonomiske liv i form af skærpede importrestriktioner, rationeringer o. s. v. I denne forbindelse kan nævnes, at den officielle diskonto, der siden 1941 havde været uforandret 2½ %, i september 1950 blev forhøjet til 3 % og i april 1951 yderligere til 4 %, og endvidere har centralbanken siden 1. januar 1951 ved direkte forskrifter søgt at begrænse stigningen i de private bankers udlån, foreløbig dog tilsyneladende uden større held, idet udlånene til erhvervslivet, der i 1950 gik op med 450 mill. gylden, alene i januar kvartal 1951 steg med yderligere 187 mill. gylden. Der er senere gjort et forsøg på at gennemføre en lovgivning, der ville tvinge de private banker til i højere grad at rette sig efter centralbankens ønsker, men forslaget er ikke blevet gennemført. Derimod er der for nylig blevet vedtaget et forslag om højere beskatning af erhvervsvirksomheder, som dog i hvert fald ikke kan antages at få indflydelse på de investeringsplaner, der allerede er under udførelse.

Med hensyn til mulighederne for at bringe forbruget ned er det af stor betydning, at lønningerne fremdeles er undergivet statens kontrol også efter at priskontrollen er afskaffet og tilskudet til forbrugerpriserne er under afvikling. Der er dog naturligvis grænser for, hvor længe lønningerne kan holdes nede, når priserne stiger stærkt, således som det har været tilfældet siden devalueringen og navnlig siden Koreakrigens udbrud. Allerede i januar 1950 så regeringen sig nødsaget til at gå med til en almindelig lønforhøjelse på 5 %, og samtidig blev statstilskudet til forbrugerpriserne, der før september 1949 var blevet bragt ned til kun 50 mill. gylden årlig, forhøjet til over 200 mill. gylden. I september 1950 fulgte en ny lønforhøjelse på 5 %, og denne gang blev det bestemt, at tilskudet til forbrugerpriserne ikke måtte overstige 200 mill. gylden. Senere er der blevet gennemført endnu en lønforhøjelse, ligeledes på 5 %, samtidig med, at subsidierne er blevet sat ned til 175 mill. gylden om året, men også herefter er stigningen i leveomkostningerne større end lønstigningen, både i forhold til før krigen og i sammenligning med tilstanden før valutadevalueringen, jfr. foranstående oversigt.

15.10.1951.